

Poziční dokument – vodní hospodářství ČR pro roky 2021–2030

Evropská vodní charta vyhlášená 6. května 1968 ve Štrasburku ve svém prvním odstavci konstatuje známý fakt, že bez vody není života. Voda je drahocenná a pro člověka ničím nenahraditelná surovina. Její ochrana proto musí patřit mezi nejvyšší společenské zájmy oproštěné od politických cílů a doktrín. Ochrana vodních zdrojů musí být založená výhradně na vědeckých základech a výroba pitné vody na praktických zkušenostech ověřených generacemi vodohospodářských expertů, kterými ČR disponuje a které také prostřednictvím existujícího školního systému neustále vychovává a zdokonaluje.

Péče o vodu je v ČR založená na rozsáhlé legislativě vytvářející právní a regulační rámec pro všechny její podoby, funkce, způsoby využívání i její návrat po použití zpět do přírodního koloběhu. Na vytváření podmínek fungování oboru se tak podílí ministerstva financí, zemědělství, životního prostředí, zdravotnictví, průmyslu a obchodu a ministerstvo pro místní rozvoj. Český právní řád průběžně implementuje požadavky příslušných evropských směrnic a nařízení. Příležitostí a výzvou pro adaptaci na klimatické změny jsou v rámci EU cíle Green Deal, které míří na energetickou účinnost, výrobu obnovitelné energie či rozumné používání chemických látek a snížení emisí skleníkových plynů. Takové postupy mohou vést ke zvýšení kvality vodohospodářských služeb a dlouhodobému rozvoji oboru.

Stát pro účely ochrany vody jako přírodního zdroje povrchové i podzemní vody zřídil pět státních podniků povodí, jejichž úkolem je rozsáhlý soubor činností směřující ke komplexní správě vodních zdrojů včetně ochrany před ničivými účinky vod v případě povodňových situací a negativními dopady sucha a nedostatku vody. Pro budoucnost je hlavní především udržitelnost, a to jak z pohledu množství zdrojů, tak zachování, nebo v lepším případě zvýšení jejich kvality.

Jedním ze základních atributů vyspělé společnosti je zajištění rovného přístupu k pitné vodě pro obyvatelstvo. Vodohospodářská infrastruktura v ČR je téměř z 90 % v rukách municipalit, které mají ze zákona právo, ale zároveň také odpovědnost rozhodovat o způsobu jejího provozování, obnově a rozvoji. Vodné a stočné jsou platbami za služby spojené s výrobou a distribucí pitné vody a za odvod a čištění vody splaškové. Stát cenu této služby prostřednictvím věcně usměrněné ceny striktně reguluje. Smyslem této regulace je dosáhnout tvorby prostředků na obnovu této infrastruktury a současně udržet cenu služby na ekonomicky a sociálně únosné úrovni.

Vědecký a technologický pokrok, ale také přírodní podmínky v podobě předpokládaného klimatického vývoje vytváří dynamicky se vyvíjející prostředí, na něž je třeba neustále reagovat, a to včetně osobní odpovědnosti každého jednotlivce. Každý dle svých možností může přispět k ochraně vody jako jedinečného, pro člověka zcela nenahraditelného přírodního bohatství. Jen za splnění těchto podmínek je možné zajistit v ČR dostatečné množství zdrojů kvalitní vody nejen v přírodním prostředí, ale také jako vody pitné pro obyvatelstvo i vody pro průmysl.

Pro splnění tohoto úkolu spojily své síly nejvýznamnější odborná profesní vodohospodářská sdružení v ČR, aby formulovala cíle ve střednědobém horizontu na období let 2021–2030, bez jejichž nastavení není možné zajistit pokračování dosavadního „vodního blahobytu“.

Hlavní cíle

- 1 Poskytování bezpečných a spolehlivých vodohospodářských služeb
- 2 Ochrana vodních zdrojů jako zranitelného strategického zdroje
- 3 Podpora hodnoty vodohospodářských služeb k zajištění dlouhodobě udržitelného financování
- 4 Posun k vodohospodářským službám, které jsou šetrné ke zdrojům a jsou klimaticky neutrální
- 5 Posílení ochrany vodních zdrojů a odolnosti vodohospodářských služeb z hlediska přírodních katastrof, vývoje klimatu, ekonomiky, legislativy a dalších bezpečnostních rizik
  - Extrémní hydrologické jevy a přírodní katastrofy
  - Bezpečnostní rizika
  - Ekonomika a legislativa
- 6 Podpora vody v oběhovém hospodářství
- 7 Motivace k inovaci a inspirování profesionálů ke splnění současných i budoucích výzev
- 8 Správa dlouhodobých aktiv v rychle se měnícím prostředí

rekreačních aktivit a také využívání vodních cest k přepravě. Je třeba přehodnotit stávající právní předpisy, aby se zjistilo, zda jsou vhodné pro daný účel a zda jsou přizpůsobeny integrovanému přístupu k vodě. Navzdory krokům, které již byly učiněny, je třeba ještě řadu dalších udělat, aby bylo zajištěno úplné provedení evropské legislativy o vodě. Účinná koordinace s dalšími oblastmi je klíčovým faktorem k dosažení požadovaného stavu.

1. Poskytování bezpečných a spolehlivých vodohospodářských služeb

Kvalitní, zdravotně nezávadná pitná voda z vodovodu a vhodné čištění odpadních vod 24/7 jsou předpokladem pro lidské zdraví a zdravý ekosystém založený na vodě. Základem je dodávat pitnou vodu, která vždy splňuje veškeré aktuální požadavky na vodu pitnou, a vracet kvalitně vyčištěnou odpadní vodu do vodního prostředí. Přispěje se tím ke zvýšení ochrany veřejného zdraví (omezením vzniku a šíření různých epidemií) a k ochraně přírody. Dále se jedná o připojení všech domácností k adekvátním vodárenským službám, a to do ekonomicky odůvodněné míry. Tento cíl je primární a klíčový, proto bude potřeba aktualizovat systém financování vodního hospodářství a posílit zajištění zdrojů vody i kapacitu odvětví pitné vody a odpadních vod jako celku, a spolu s tím řešit současně i budoucí výzvy. S ohledem na klimatické scénáře je vysoce aktuální výzvou potřeba zvýšit odolnost vodohospodářských a vodárenských soustav jejich vzájemným propojováním; tento proces je nezbytně aktivně a bezodkladně podporovat.

2. Ochrana vodních zdrojů jako zranitelného strategického zdroje

Zcela zásadní otázkou je ochrana množství a kvality vodních zdrojů jak v přírodním prostředí, tak ve sféře jejich užívání. Nenahraditelnost vody z tohoto pohledu by se proto měla odrazit v zajištění ústavní ochrany vody. Vodohospodářský i průmyslový sektor každý den zpracovává miliony metrů krychlových odpadních vod, a tím přispívá k návratu vody do vodního oběhu. S rostoucí znalostí problematiky, lepšími detekčními možnostmi i dokonalejšími analytickými metodami jsou nyní ve vodě v přírodním prostředí i ve vyčištěných odpadních vodách zjišťovány a kvantifikovány mikroplutanty, které pitná voda i odpadní vody obsahovaly i v minulosti, nebyly však dostupné analytické metody k jejich sledování. Přestože pozorované koncentrace většiny z nich jsou ve vodních zdrojích v současné době velmi nízké, lze se důvodně obávat jejich nepříznivých dopadů na vodní ekosystémy. Tyto dopady je nutno popsat, kvantifikovat a teprve s takto získanou znalostí nastavit pravidla a nové podmínky pro ochranu vodních zdrojů a udržení jejich kvality v přírodním prostředí.

V souladu se zásadou předběžné opatrnosti a smlouvami v rámci EU by se mělo problémům co nejdříve předcházet a kontrolovat znečištění u zdroje. Proto musí platit rozšířená odpovědnost výrobce a řešení na konci cyklu (čištění odpadních vod) by měla být považována až za poslední možnost. Stejná zásada platí i pro ochranu vodních zdrojů v přírodním prostředí; jejich ochranu je nutné řešit v povodí, nikoliv až technologií na úpravě vody. K dosažení tohoto cíle je třeba začlenit ochranu a řízení vodních zdrojů z hlediska kvality i kvantity do dalších odvětvových politik, jako je společná zemědělská politika (SZP), energetická politika a právní předpisy o chemických látkách, jakož i o cestovním ruchu, politika

3. Podpora hodnoty vodohospodářských služeb k zajištění dlouhodobě udržitelného financování

Vodárenský sektor musí i nadále účinně spolupracovat se svými zákazníky a dalšími zúčastněnými stranami, aby zajistil lepší porozumění komplexní problematice zajišťované služby. Základní hodnota vodohospodářských služeb spočívá v zajištění zásobování obyvatel pitnou vodou (bod 1), v podpoře ochrany veřejného zdraví, zlepšování kvality života, bezpečnosti a dobrých životních podmínek lidí a v neposlední řadě i životního prostředí. Zapojení zákazníků a zúčastněných stran je zásadní pro dosažení konsensu ve vzájemných prioritách a potřebách. Proto je zcela nezbytné, aby zákazníci pochopili skutečné náklady na dodávky pitné vody a čištění odpadních vod. Širokou veřejností přijatá fakta a porozumění hodnotě vodohospodářských služeb jsou předpokladem pro dosažení dlouhodobě udržitelného financování. Regulace ceny, kterou spotřebitelé platí za danou službu, musí vždy nastavovat rovnováhu mezi cenovou dostupností služeb na jedné straně a potřebou zajistit v nezbytné míře údržbu a opravy infrastruktury nutné pro bezproblémové zajištění vodohospodářských služeb a investice do její obnovy na straně druhé. Regulace ceny za vodohospodářské služby musí zajistit úhradu všech nákladů na údržbu, opravy a obnovu vodohospodářské infrastruktury bez rozdílu modelu provozování a formy vlastnictví. Je zcela nepřijatelné, aby cena za vodohospodářské služby byla udržována uměle pod hodnotou skutečných nákladů. Nastavení těchto principů, jejich kontrola a plošné vymáhání jsou předpokladem k dosažení udržitelnosti a samofinancování vodního hospodářství v dlouhodobém horizontu. Nedílnou součástí naplnění uvedených principů by měla být i aktualizace systému financování vodního hospodářství v ČR, včetně harmonizace vazeb mezi cenou za odběr povrchové vody a výší poplatků za odběr vod podzemní. Současně je třeba vycházet z přijatých dlouhodobých koncepčních dokumentů k zajištění dostatečného množství vody zejména pro zásobování obyvatel pitnou vodou.

4. Posun k vodohospodářským službám, které jsou šetrné ke zdrojům a jsou klimaticky neutrální

Odpovědné užívání vody koncovými uživateli a dostatečná a efektivní dodávka vody jsou základem pro využívání vody jako zcela nenahraditelného strategického zdroje. Česká republika se zavázala dosáhnout klimatické neutrality v souladu s cíli EU Green Deal. To s sebou nese závazky týkající se energetické účinnosti, výroby obnovitelné energie, rozumného používání chemických látek v procesech úpravy vody a snížení emisí skleníkových plynů, at' už jde o oxid uhličitý, nebo jiné. Dále pak proces zahrnuje tzv. nepřímé emise, emise obsažené v produktech a materiálech zakoupených za účelem poskytování vodohospodářských služeb. Zde bude nezbytné zajistit podrobné údaje o životním cyklu dílčích produktů potřebných pro vodohospodářské služby ze strany dodavatelů.

5. Posílení ochrany vodních zdrojů a odolnosti vodohospodářských služeb z hlediska přírodních katastrof, vývoje klimatu, ekonomiky, legislativy a dalších bezpečnostních rizik

Ochrana vodních zdrojů a udržování zabezpečených vodohospodářských služeb je základem pro fungování naší společnosti především v krizových situacích, jak tomu je např. i během pandemie covid-19. Zásadní jsou pak následující oblasti:

- **Extrémní hydrologické jevy a přírodní katastrofy**
Dle relevantních modelů klimatického vývoje je úhrn srážek stejný, jejich rozložení se však mění. To má dopady na výskyt a intenzitu záplav i období sucha a nedostatku vody. Vývoj klimatu zůstává pro vodní sektor zásadní výzvou. Je nezbytné minimalizovat negativní dopady uvedených extrémních hydrologických jevů a přijmout opatření vedoucí k jejich zmírnění a k adaptaci na tuto situaci.

- **Bezpečnostní rizika**
Situace především v oblasti kybernetické bezpečnosti bude nadále nabývat na významu, a proto se vodohospodářský sektor musí snažit analyzovat všechny zranitelné oblasti a přijmout účinná opatření k zamezení či zmírnění dopadů hackerských, ale i jiných útoků. Je třeba vzít v úvahu kybernetickou bezpečnost ve vzájemné souvislosti s jinými ohroženými odvětvími (energetika, telekomunikace, vodní díla atd.).

- **Ekonomika a legislativa**
K tomu, aby bylo možné naplňovat vytyčené cíle, je nezbytné zajistit dostatečné finanční zdroje a nastavit účinný legislativní rámec, jeho důsledně naplňování a dodržování. Nezbytné je pak uvést do souladu i opatření v ostatních odvětvích, která jsou na vodohospodářský sektor navázána. Nebudou-li tyto základní předpoklady v následujících obdobích naplněny, vystavujeme se riziku, že nezbytná opatření vedoucí zejména k zajištění dostatečného množství kvalitní pitné vody, vody pro energeťiku, pro závlahy i pro další strategické sektory nebudou včas realizována.

6. Podpora vody v oběhovém hospodářství

Vodohospodářský sektor je ze své podstaty příkladem oběhového hospodářství. Kal jako produkt čištění odpadních vod obsahuje cenné zdroje, kde mezi hlavní patří energie, fosfor, dusík, další živiny a celulóza, které lze znovu získat a použít v oběhovém hospodářství s cílem ušetřit vzácné nebo vyčerpané zdroje a tím podporovat hospodářský růst. Vyčištěnou odpadní vodu lze za vhodně nastavených podmínek, které aktuálně chybí a je nutné je definovat, znovu použít. Obdobně lze nakládat i s produkty z úpravy pitné vody jako se zdrojem druhotných surovin. Příkladem je využití vody v průmyslu s odběrem povrchové vody 219 mil. m³ (v roce 2019)

a 35 mil. m³ odběru podzemní vody z celkového množství přesahujícího 1 500 mil. m³, kterou lze opětovně použít a tím „ušetřit“ zdroje nutné k jejímu transportu a úpravě a zároveň omezit její přímý odběr z přírodního prostředí. Tato problematika úzce souvisí s bodem 4 a klimatickou neutralitou.

7. Motivace k inovaci a inspirování profesionálů ke splnění současných i budoucích výzev

Vodohospodářské služby a činnosti ve správě povodí poskytují v ČR přes 18 000 stabilních pracovních míst vyžadujících různou úroveň kvalifikace. Technologický pokrok, včetně digitalizace a umělé inteligence, nabízí vodohospodářům nové příležitosti k efektivnějšímu a udržitelnějšímu poskytování služeb. Velkou výzvou je další eliminace ztrát ve vodovodní síti, které dosahují aktuálně 14,5 %, tedy necelých 90 mil. m³, což představuje přibližně 1/3 objemu Vodní nádrže Švihov. Další snížení ztrát vody však není možné bez zavádění smart meteringu, dálkových online odečtů nebo satelitního vyhledávání poruch, BIM a dalších technologií. Orgány veřejné správy by měly tento proces podpořit začleněním vodohospodářského odvětví do programů výzkumu a inovací, jako je tomu v jiných odvětvích. Vodohospodářské služby musí navíc doprovázet rozvoj vzdělávání a příležitostí pro mladé profesionály i celoživotní rozvoj prostřednictvím stáží a vzdělávacích programů.

8. Správa dlouhodobých aktiv v rychle se měnícím prostředí

Sektor vodního hospodářství se tradičně zabývá dlouhodobým výhledem při plánování a výstavbě vodních děl, distribučních sítí, sběrných systémů a čistíren odpadních vod. Zásadní roli zde proto hraje stabilní a předvídatelný vývoj legislativy. Budování některých částí infrastruktury může trvat i desítky let, stejného řádu je i životnost infrastruktury. Tuto skutečnost je nezbytné reflektovat v legislativě, aby nedocházelo k devalvaci vynaložené práce při přípravě investic a realizaci projektů. Zároveň je nutná flexibilita legislativy pro proces přípravy a schvalování projektů, která umožní jejich aktualizace vedoucí k zavedení nejmodernějších technologií, například z hlediska vyšší účinnosti čištění, lepšího využívání zdrojů, přizpůsobení se vývoji klimatu či zmírňování jeho dopadů tak, aby ve fázi dokončení již nebyl projekt zastaralý. Pro odvětví vodního hospodářství je zásadní mít efektivní dlouhodobé plánování přizpůsobené investičním potřebám, a to s ohledem na místní, regionální i celostátní rozvoj.

V Praze v srpnu 2021

Za Svaz vodního hospodářství ČR, z. s.

RNDr. Petr Kubala
předseda představenstva

Za Sdružení oboru vodovodů a kanalizací ČR, z. s.

Ing. Miloslav Vostrý
předseda představenstva

Za Asociaci pro vodu ČR, z. s.

doc. Ing. David Stránský, Ph.D.
předseda výboru

